

OPPSUMMERING FRA MØTE MELLOM UTDANNINGS-OG FORSKNINGSKOMITEEN OG ORGANISASJONENE NEVNT UNDER.

Dato: 27/4-21

KI 1200 -1240

Tilstede: Thorstein Tvedt Solberg AP
Nina Sandberg AP
Marit Strand Knutsdatter SP
Solveig Schytz V
Anders Kvernmo Langset
Anne Grøholt
Wenke Jaklin

Elin Gunnarsson Løvemammaene
Eva Buschman CP
Kristin Benestad CP
Bente Johansen ISAAC

Vi representerte også: NFU, HBF, Autismeforeningen og LUPE i møtet.

INNLEDNING:

Elin fortalte om bakgrunn for hvorfor vi ønsket dette møte.

Og fortsatte med å fortelle om sitt eget møte med ASK:

Sønn på 9 år, ingen verbal tale og kan ikke bruke hendene, slik at tegnspråk er uaktuelt.

Han er ikke alene, men en av mange som hverken har verbal tale eller kan benytte seg av tegnspråk, skriftspråk eller punktskrift. For hennes sønn og de andre er ikke ASK en støtte for språket, men selve språket. Det fullstendige språket og det kjennes sårt og diskriminerende at dette ikke anerkjennes som språk. Elin representerer mammaene til de ca 7500 barn og unge med behov for ASK. Elin kjenner seg heldig – hun har til sin sønn fått tildelt øyestyr PC og kommunikasjonsbok. De fleste foreldrene opplever å sitte med dette alene. Hvem har ansvaret for å utvikle språket for barna dette gjelder. Mange får ikke hjelp til å bygge opp et språk, eller å få PC de kan betjene.

Elin orienterer om at det parallelt er arbeidet med innspill til språkloven og få ASK anerkjent som språk.

HVORFOR BØR ASK-PARAGRAFENE STYRKES I NY OPPLÆRINGSLOV?

Det er diskriminerende at ASK-brukere ikke får egne selvstendige rettigheter i opplæringsloven til opplæring og bruk av sin kommunikasjon og språkform. ASK må sidestilles med de andre språkformene i opplæringsloven. ASK paragrafene kom inn i loven har vært gjeldene fra august 2012, etter 7 år og uten å undersøke hvilken effekt det har hatt for ASK-bruker, det foreslås de fjernet. Vi tror dette skjer fordi de som sitter med arbeidet med opplæringsloven ikke forstår hva ASK er. Vi ønsker derfor å synliggjøre hva ASK innebærer kommunikativt men også av språklig art.

Alternativ og supplerende kommunikasjon ser ut til feilaktig å bli definert som et spesialpedagogisk hjelpemiddel. Det er det ikke. ASK er et hjelpemiddel for å få uttrykt seg språklig på lik linje med at tale, skrift, tegnspråk og punktskrift også er hjelpemidler for å kunne bruke språket til å dele tanker, følelser, behov, delta i debatt og påvirke sin egen hverdag. Tale, skrift, tegnspråk og punktskrift er ulike kommunikasjonsformer – og ASK føyer seg inn i rekka.

HVA ER SPRÅK?

Et språk er et sett av synlig, hørbare eller følbare symboler for kommunikasjon.

Språkrådet sier dette om språk: Med språk i ordets generelle betydning forstår vi et kommunikasjonssystem oppbygd av tegn eller signaler og regler for hvordan disse brukes.

Tale og skriftspråk er hovedformene. I løsere betydning brukes ordet om alt som kan fungere

Kommunikativt eller symbolsk fra blomsterdufter til trafikklys og andre signaler.

CRDP art 2:

"Kommunikasjon" omfatter blant annet språk, teksting, punktskrift, taktil kommunikasjon, storskrift, tilgjengelige multimedia, så vel som skrift, lyd, lettlest språk, opplesning, alternative og supplerende kommunikasjonsformer, -midler og -formater, herunder tilgjengelig informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

"Språk" omfatter talespråk, tegnspråk og andre former for ikke-verbal kommunikasjon.»

Hva inneholder ASK av språklige fenomener?

Ordklassene er hentet fra riksmålsforbundet og er de 10 ordklassene som brukes i skoleundervisning. Alle ordklassene som er gjengitt her inngår i ASK.

1. Substantiv er et ord som betegner en ting, person eller begrep i vid forstand. Som regel har de en artikkel foran seg: *en mann, et hus*.

2. Verb er et ord du kan sette å foran (gjøreord): *å gjøre, å finne*.

3. Adjektiv er et ord som beskriver substantivet (sier noe om hvordan substantivet ser ut): *en gammel dame*.

4. Adverb er et ord som sier noe om verbet (hvordan noe gjøres): *hun synger pent*.

5. Pronomen er et ord som erstatter et substantiv (eller et egennavn): *Martin synger i kor = Han synger i kor. Boken ligger på bordet = Den ligger på bordet*.

6. Determinativ er et ord som sier noe om substantivet: *Denne bilen (påpekende pronomen). Min veske (eiendomspronomen). En bil, ei veske eller et hus (artikler). To biler, fem vesker, 325 fluer (tallord)*.

7. Konjunksjon er et ord som binder sammen to helsetninger. Konjunksjonen

innleder en helsetning (og, eller, men, for): *Min tante vasker bilen, og onkel støvsuger. Jeg vil gjerne komme, men jeg har ikke tid.*

8. Subjunksjon er et ord som binder sammen en helsetning og en leddsetning. Subjunksjonen innleder en leddsetning (fordi, så, at, dersom, hvis, som, når, da): *Han dro hjem fordi han ble sur. Jeg vil ikke komme når du er sur.*

9. Preposisjon er et ord som sier hvor noe befinner seg i forhold til noe annet (på, under, over, gjennom, mellom, bak, inni etc): *Duken ligger på bordet. Hunden sover bak ovnen.*

10. Interjeksjon er et utropsord (fy, æsj, nei, ja, uff etc): *Nei, det får du ikke lov til! Æsj, nå regner det igjen.*

Videre inneholder ASK spørreord, entall og flertall, tidsangivelser som nå, før, etter, senere, snart, i morgen i går i dag. Morgen, ettermiddag, kveld og natt.

Det jobbes også med bokstavgjenkjenning og bokstavlyder. Noen ASK brukere blir stående på kroppsnær kommunikasjon, noen i bruk av symboler mens det for flere ASK brukere er utvikling fra det kroppsnære via symboler og ordbilder til bruk av alfabetet.

ASK-brukere som tilegner seg bruk av alfabetet kan bruke skriftspråket for å formulere og uttrykke seg både skriftlig og muntlig og via en talemaskin, PC eller menneskelig tolk få lest opp sin ytring.

Når barn og elever har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) må de få mulighet til å tilnærme seg bokstaver, bokstavlyder og skrift som andre barn og elever. De må få oppleve at de blir møtt med forventninger om at de skal kunne lære å lese og skrive. Mange som bruker ASK blir med tiden selvstendige i lesing og skriving, og de kan bruke skriftspråk i kommunikasjon på ulike nivå, for å lære og oppleve. Andre vil oppleve for eksempel gleden ved å bli lest for, eller å kjenne igjen bokstaver i bøker og miljøet rundt seg, og kan også i kommunikasjon ha støtte av at de kan noen bokstaver og lyder.

Med utgangspunkt i forskningsbasert teori og praksis vet vi nå noe om hvilke faktorer som støtter den skriftspråklige utviklingen til personer som har behov for ASK.

ASK brukere strekker seg fra å være helt i begynnerstadiet i utvikling av språket, noen er på førspråklig stadium, mens de som er kommet lengst bruker avanserte høyteknologiske hjelpemidler med ulike betjeningsløsninger og eller avansert kommunikasjonsbøker i papirformat. En del har muligheter til å fullføre høyere utdanning, gitt tilrettelegging i utdanningssystemet. Uten tilrettelegging fratras disse personene lærings- og utviklingsmuligheter – ref CRPD

Språk og kommunikasjon er viktig for alle mennesker for å utvikle et god selvbylde og knytte relasjoner til andre – ref familie, vennskap, stiftet familie. ASK er nødvendig/avgjørende for å kunne ta i bruk evner og muligheter den enkelte har – uansett den enkeltes evnenivå – ref CRPD

Alt ansvaret ligger ikke alene hos barnehage- og skolesystem – tverrfaglig samarbeid er viktig og nødvendig for å oppdage barna som trenger ASK tidlig, for å kunne sette inn tiltak. Her har helsesektoren et ansvar (eks habiliteringstjenestene) – sammen med barnehage/skole, PPT og Statped.

Så hvorfor skal ASK diskrimineres i opplæringsloven som det eneste språkalternativet som holdes utenfor?

Vi ønsker at ASK plasseres inn i kapittel 4 om Val av skriftspråk og særskilde språkrettar.

Vi viser forøvrig til vedlegg1: Notat om ivaretagelse av elever med behov for ASK i ny opplæringslov.

Elin trakk frem viktige og vonde temaer som overgrep på barn, som dessuten ikke får gitt beskjed fordi de ikke har et språk. Hvor utrolig viktig det er å ha et språk i skolemiljøet for å kunne fortelle når noe ikke er bra. Og at barn og unge i møte med helsepersonell må kunne få kommunisert med de, om sine aller mest intime ting rundt sin kropp, uten å måtte ha mamma med som tolk. Det er en trygghet alle barn og unge skal ha, også i skoletiden.

Elin uttrykker også at det ikke er vits med opplæringsplikt for disse barna, med mindre de har rettigheter i loven som lar barna få ha et språk, og ha tilgang til det samt at det tilpasses barnet i undervisningen.

Hun tydeliggjorde også at ASK ikke er et spesialpedagogisk verktøy. At det finnes barn som bruker ASK som aldri trenger en spesialpedagog, hvis språket er på plass. På vegne av alle Løvemammaer der ute uttrykker hun at barna deres må ha egne rettigheter til ASK i opplæringsloven og at ASK-paragrafene som hevdes å være dobbeltregulert må styrkes og ikke fjernes. Rettighet til ASK må gis selvstendig og så må de som har behov for individuelt tilrettelagt undervisning få det i tillegg i eget vedtak.

Spørsmål fra komiteen:

1.Ønsker dere støtte til å få ASK vurdert som eget språk?

Ja, det ønsker vi

Ang. Språkloven:

Løvemammaene V/Elin: kontakt med SV og FrP for å se om noen ville løfte saken om å få ASK inn i språkloven. Fikk positiv respons tilbake, og det resulterte i flertall med AP, SP, SV og FrP om følgende:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om symbolspråk, der det foreslås hvordan retten til symbolspråk kan innlemmes i språkloven.»

Dette mener vi er et stort skritt i riktig retning for at ASK skal kunne anerkjennes som det språk det faktisk er for mange tusen mennesker i Norge.

Vi har dessverre opplevd hard motstand fra regjeringen ang. dette, og argumentene er mange hvorfor de mener at ikke ASK kan bli en del av loven. Vi er ikke enig i noen av argumentene, og har et svar på dem.

F.eks. menes det at ASK ikke går fra generasjon til generasjon, noe som er helt feil. Det blir på akkurat liv måte som med Tegnspråk som nå endelig har blitt en del av språkloven. Det menes at det ikke er dialektforskjeller, spesialisert ordforråd og regelstyrt grammatikk. Hvis det hadde vært viktig med dialektforskjeller er det bare å

betale penger for at den syntetiske stemmen blir spilt inn av forskjellige mennesker, med forskjellige dialekter. Er det noe ASK har, når et barn får en kommunikasjonsbok laget av noen med lang erfaring og kunnskap, er det et spesialisert ordforråd og regelstyrt grammatikk.

Vi mener det er viktig at stortinget står opp for alle disse barna (og voksne) som ikke kan snakke med munnen eller hendene, og gir de den retten de egentlig burde ha. Det å være rettighetsløse er en vond og diskriminerende sak.

2.Hvor står Statped etter mld 6 tett på tidlig innsats?

Avdelingen for ASK jobber på og kommer stadig med oppdateringer av veiledere og stoff som kan brukes i forhold til opplæring i og på ASK- De har lansert e-læringskurs og holder stadig webinarer og kurs for å spre kompetanse.

Å jobbe med ASK krever kompetanse – derfor er Statped viktig som et nasjonalt kompetansemiljø, som kan støtte kommunene/PPT. Uten et nasjonalt kompetansemiljø blir det svært vanskelig for kommunene

Det er fortsatt uakseptable forskjeller kommunene imellom. ASK-kompetansen er tynt spredt utover, men etter at rettighetene ble lovfestet har vi sett en bedring og Statped bidrar betydelig til det. Fortsatt er ASK brukere totalt avhengige av ildsjeler, eks en persons kompetanse i noen kommuner. Til sammen snakker vi om et kompetansemiljø med få, men dyktige fagpersoner som holder det hele oppe. Uten disse faller absolutt hele byrden på foreldrene.

Statped har akkurat mottatt et nytt oppdragsbrev fra kunnskapsdepartementet, hvor de bl.a blir bedt om å svare opp:

1. Hvor mange elever får opplæring i ASK i grunnopplæringen?
2. Hvordan løses opplæringen i alternative og supplerende kommunikasjonsformer og kommunikasjonsmidler i dag?
 - a. Hva er hovedutfordringen?
 - b. Er opplæringen gitt selvstendig som spesialundervisning eller integrert i fagene?
 - c. Hvem er / hvilken kompetanse har personer som gir denne opplæringen
3. Går opplæringen i ASK utover elevens opplæring og måloppnåelse i fag?
4. Er det behov for timer utover ordinær undervisning for å lære seg ASK-formen.

Avslutning:

Avslutningsvis opplyste Torstein Tvedt Solberg om at Barneombudet har svært gode jurister på opplæringsloven og at det kan være lurt å samarbeide med dem vedrørende forslag til lovtekst og plassering i lovverket. Han opplyste om at Barneombudet forøvrig delte våre bekymringer rundt ASK og opplæringsloven.

Vi ønsker og inviterer komitemedlemmene til videre samarbeid, enkeltvis eller i felles møte som nå. Vi blir gjerne med dere og drøfter innspill til endringer i det som legges

frem på ASK når nytt utkast kommer på høring sommerstid og også når det blir runder på forslag til ny lovtekst på opplæringsloven. Så håper vi når vi kommer så langt at ASK rettigheten i lovverket er styrket.

Vi takker for at dere tok dere tid til å lytte og at dere fulgte opp med gode spørsmål og kommentarer.

Dato:

På vegne av organisasjonene: NFU, HBF, LUPE, Autismeforeningen, Løvemammaene, CP og ISAAC

Elin Gunnarsson. Kontaktinfo: elin@lovemammaene.no mob:96664543

Eva Bushman. Kontaktinfo: eva@cp.no mob 92453509

Kristin Benestad. Kontaktinfo: kristin@cp.no

Bente Johansen Kontaktinfo: vebeto11@gmail.com Mob. 97950832

Vedlegg:

1. Notat om ivaretagelse av elever med behov for ASK i ny opplæringslov.
2. Oversikt over høringsinnspill fra organisasjoner som ønsker å beholde ASK-rettigheter som særskilte rettigheter i opplæringslova.